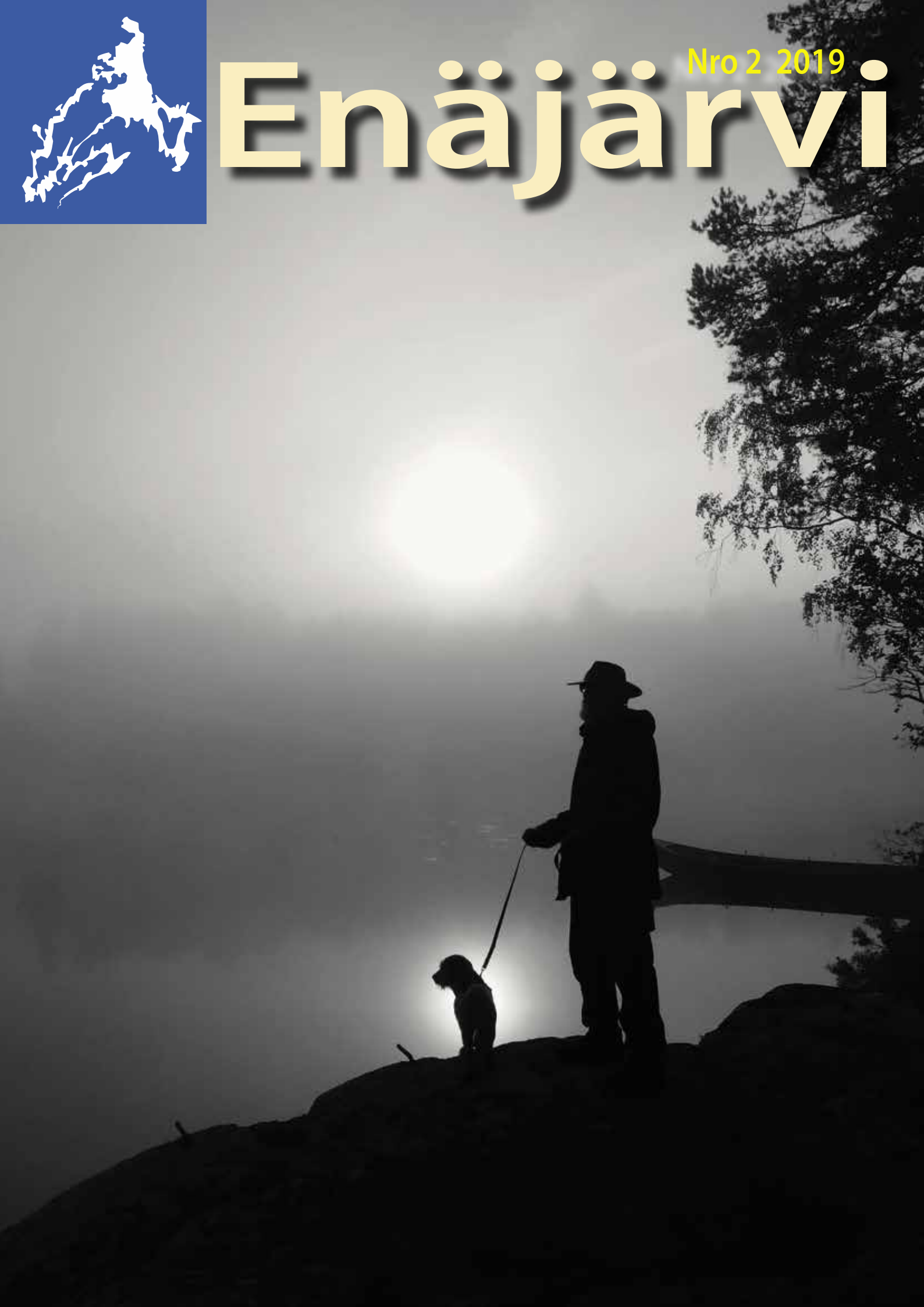

Nro 2 2019

Enäjärvi

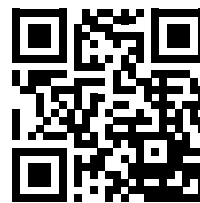

Hallitus

Heikki Halttunen	puheenjohtaja	heka.halttunen@gmail.com	(09) 537 176 050 554 6600
Rolf Oinonen	varapuheenjohtaja	rolf.oinonen@gmail.com	040 839 8528
Helena Olkinuora	sihteeri rahastonhoitaja	helsu1957@gmail.com	040 563 9839
Erkki Arvola	jäsen	erkki.arvola@jfp.fi	050 571 3617
Jouko Laitinen	jäsen	laitinen.jouko@gmail.com	050 596 7031
Maarit Leino	jäsen	maarit.leino02@gmail.com	045 662 8801
Keijo Liski	jäsen	liski.keijo@gmail.com	040 553 0003
Hannu Lumme	jäsen	hm.lumme@gmail.com	050 565 5550
Lea Siivola	jäsen	lea.siivola@outlook.com	(09) 464 337 040 510 7008

Enäjärven suojeluyhdistys ry:n kotisivut www.enajarvi.fi

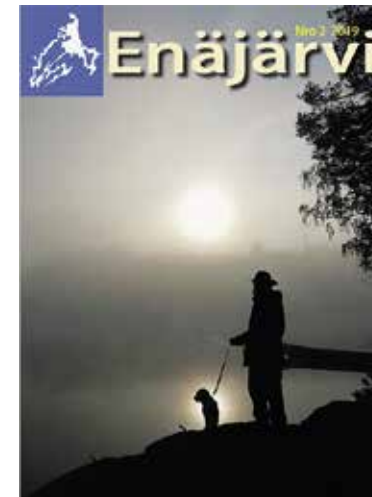
Enäjärven suojeluyhdistys –
Olemme myös facebookissa.

www.enajarvi.fi

Sisältö

- 2 Hallitus
- 2 Sisältö
- 3 Hyvät Enäjärven suojeluyhdistyksen jäsenet!
- 4 Vedenlaadun seurantatuloksia
- 7 Enäjärvi -päivä Sipilän rannalla
- 8 Pohdintaa Enäjärven vedenkorkeuksista
- 11 Enäjärven ahventen tarina
- 12 Vanhoja järveläisiä
- 14 Rantakalaa saatiin ja nuottaa vedettiin
- 15 Koti- ja Facebook -sivustomme
- 16 Mailta ja vesiltä
- 17 Veneiden nopeusrajoituksesta herännyt keskustelu Facebook- sivuillamme
- 18 Yhteistyötä viranomaistahojen kanssa
- 19 Jäsenmaksu vuodelta 2019
- 20 Moskovan sieniherkku

4. vuosikerta

Kustantaja

Enäjärven suojeluyhdistys ry

Päätoimittaja

Heikki Halttunen

Vastaava toimittaja

Helena Olkinuora
helsu1957@gmail.com

Toimitus

Maarit Leino, Hannu Lumme ja
Rolf Oinonen

Lehden tarkoitus

Enäjärven suojeluyhdistyksen jäsenlehden tarkoitus on tuottaa jäsenten arkikäyttöön sopivaa tietoa ja inspiraatiota. Toimintaa on viime vuosina päämäärätietoisesti ja tavoitehakuisesti suunnattu siten, että yhdistys pystyy vastaamaan niihin kysymyksiin, joihin jäsenet nykyisissä muuttuvissa olosuhteissa odottavat vastauksia.

Taitto ja kuvankäsittely

Seppo Mahlman

Tuotanto

Printway Oy, Vantaa 2019

Kannen kuva

Eräänä sumuisena syyskuisena aamuna Enäjärven rannalla
Sinikka Kivistö

Yhdistyksen kotisivu

www.enajarvi.fi

ISSN 2343-3965

Hyvät Enäjärven suojeluyhdistyksen jäsenet!

Hieno vuosi 2019 on päättymässä...

Yhdistyksemme toimintakauden muutos vaikuttaa sujuneen ongelmattomasti. Keväällä pidetyssä vuosikokouksessa oli ilahduttavan runsaasti aktiivisia osanottajia. Varsinaisten kokousasioiden lisäksi puhutti erityisesti viime kesänä valmistuneen pohjapadon toiminta. Sen osalta on tässä lehdessä nykytilanteen kuvaus ja tulvaisuuden arviointi. Jatkuva seuranta tarvitaan. Tänä vuonnahan vesi on ollut korkeammalla kuin viime vuosina yleensä- hyvä niin olipa syy mikä tahansa.

Vuosikokouksessa valittiin kaikki hallituksesta erovuorossa olevat henkilöt uudelleen, joten hallitus jatkaa työskentelyään jo vanhastaan sovittujen vastuunjakojen mukaisesti. Hallituksen kokoonpano ja yhteystiedot ovat toisaalla tässä lehdessä. Yhdistyksen taloudellinen tila on tällä hetkellä hyvä, vaikka jäsenmaksujen kertymisessä on ollut vaikeuksia.

Lehdessä oleva jäsenmaksulomake näyttää jäävän monilta huomaamatta. Se on kuitenkin edullinen ja helppo tapa informoida maksusta. Toivottavasti mahdollisimman monet vielä maksavat maksunsa ettei käy niin, että lehden tulo ja jäsenyys loppuu jos jäsenmaksut ovat kahdelta vuodelta maksamatta.

Kesän aikana järjestettiin kesätapahtuma ja syksyllä kolmatta kertaa ”muikkufestivaalit”, jotka jälleen onnistuivat hyvin. Tapahtumien kehittämistä selvitetään hallituksen piirissä. Facebookissa ja yhdistyksen nettisivuilla voitte kertoa hallitukselle näkemyksiänne toiminnasta.

Kesä oli kaikin puolin erittäin hieno. Perhosten vähälukuisuus oli kuitenkin silmiinpistävää. Peurat ja kauriit ovat lisääntyneet merkittävästi- niitä näkee ihan päivittäin. Kuhasaaliit ovat tiettävästi olleet kohtuullisia ja muikkua on ollut runsaasti.

Toivottavasti kesänne on sujunut hyvin. Syksyn pimeiden tultua mökeillä käynti vähenee. Suppilovahveroita voi kyllä kerätä lumentuloon saakka. Hyvää loppuvuotta toivottaen. ♦

Heikki Halttunen,

puheenjohtaja

1.11.2019 heka.halttunen@gmail.com

Vedenlaadun seurantatuloksia

Vuoden 2019 alkaessa Enäjärvi ei ollut saanut vielä yhtenäistä jääpeitettä lauhan syksyn jälkeen. Vasta tammikuun alkupuolella säiden kylmetessä järvi pääsi jäätymään. Jääpeitteinen aika kesti huhtikuun lopulle, mikä on aika tavanomaista. Maaliskuun lopussa Enäjärven Isosaaren havaintopaikalta otettiin vesinäyte osana viranomaisseurantaa. Jään paksuudeksi mitattiin tuolloin 38 cm. Veden väriluku oli 80 mg Pt/l.

Toukokuun lämpimien ja tuulisten säiden seurauksena vedet lämpenivät nopeasti, esim. Enäjärven pääaltaalla oli lämmintä päällysvettä kahdeksaan metriin asti, mikä oli hieman aikaisempia vuosia enemmän. Tuulten ansiosta vedet sekoituivat ja hapettuivat hyvin, mutta samalla järven alusvesikin lämpeni lähes yhdeksän asteiseksi.

Vähäsateisen kevään ja kesän aikana valumavedet eivät tuoneet merkittävää kiintoaines- ja humuskuormaa järveen. Jo alkukesällä Enäjärven vesi oli mukavan uima-lämpöistä ja omien havaintojeni mukaan varsin kirkasta ja vähemmän ruskehtavaa kuin edeltävinä kesinä. Heinäkuun puolivälissä ilahduin kovasti, kun Matti oli videoinut facebook-sivuillemme näkösyvyysmittauksensa 3,6 metriä! Se on varmasti yksi suurimpia.

Vesinäytteet elokuussa

Enäjärven suojeluyhdistyksen oman vedenlaatusurannan näytteet otettiin elokuun lopulla lämpimässä kesäsäällä. Näytteenottoreitti vei ensin Isosaaren taakse 10 metriseen syvänteeseen, sieltä Elämännokan edustalle, jonka kiviseltä pohjalta löytyi runsaat 18

metriä. Seuraavaksi kerätty näytteet kylmään ja pieni kahvitauko. Sittem vanhan Kello-veneemme keula Uitsalmea kohti. Siellä kasvillisuus oli rehevöitynyt elokuun alun melontaretkeen verrattuna selvästi. Veneen kippari tuskaili moottorin kanssa, mutta Kivinokkaan päästiin.

Kivinokan havaintopaikalta löytyi lähes yhdeksän metrin syväne,

jossa näkösyvyudeksi mittasin 2,8 metriä – hieman enemmän kuin Elämännokan 2,6 metriä tai Isosaaren 2,2 metriä. Lukemat olivat lähes aikaisempaa tasoa. Näytteenottoa edeltävä lammin sääjakso oli voimistanut levätuotantoa, mikä oli havaittavissa myös silmämääräisesti vesipatsaassa. Levät vähensi veden kirkkautta ja näkösyvyyttä.

Analysoitujen näytteiden tulokset osoittivat Enäjärven veden väriluvun, 18–29 mg Pt/l, kuvaavan vain lievää humusleimaisuutta. Veden värittömyys on virkistyskäytön näkökulmasta myönteistä. Elämännokan ja Kivinokan päällysveden fosforipitoisuus, 14 µg/l, ja Isosaaren havaintopaikan, 20 µg/l, olivat lievästi rehevän veden tasolla ja viime vuosien matalimpia. Toisen tärkeän kasviravinteen, typen pitoisuudet, 380–490 µg/l, olivat myös aikaisempaa matalaa tasoa.

Enäjärven näytteet MetropoliLab Oy:n jääkaapissa odottamassa analysoimista.

Havaintoja sinilevistä

Kesäkuun puolivälissä havaitsin Syvälahden rannalla hitusen sinileväraidoitusta, mutta se hävisi nopeasti. Ilmiö on ollut aika tavanomainen ja se liittyy eri levälajien väliseen kehityskulkuun kasvukauden aikana. Syyskuun puolivälissä, kun Elämännokassa oli muikkufestivaalit, uimarannan puolelle oli kasautunut hieman levää. Viikon kuluttua siitä Pia oli lisännyt facebook-sivulle kuvan jo runsaasta sinileväesiintymästä Isosaaren rannalla.

Enäjärven vedenlaatu on ollut hyvä, eikä haitallisia sinileväkukintoja ole usein esiintynyt. Elokuun lopulla järven valaistussa vesikerroksessa (0–4 m) levätuotantoa kuvaavat *a*-klorofyllin pitoisuudet; Elämännokka 5 µg/l, Kivinokka 7 µg/l osoittivat vain lievää rehevyyttä, Isosaaren pitoisuus 16 µg/l rehevyyttä. Tarkempaa tietoa levälajeista tullaan saamaan, kun Uudenmaan ELY-keskus saa analysoitua ESY:n ottamat kasviplanktonnäytteet.

Kuva Pia Mantere

Sinilevä.

Enäjärven päällysvedessä ravinnetta oli kesällä aikaisempaa vastaava, mutta etenkin Isosaaren ja Kivinokan havaintopaikoilla alusveden fosforipitoisuudet, 88 ja 180 µg/l, olivat moninkertaisia päällysveteen verrattuna. Fosforia oli vapautunut veteen lakastuneen kasvi- ja leväaineksen hajotessa, sekä alusveden hapettomuuden seurauksena myös sedimentin fosforivara-rostosta nk. sisäisenä kuormituksena. Heikoin tilanne oli Kivinokassa, jota ympäröivät lahdet ovat voimakkaasti kasvittuneita. Elämännokan syvänteessä sedimentti on ilmeisen hyväkuntoinen, eikä heikkohappisuus ole toistaiseksi aiheuttanut sisäistä kuormitusta.

Kesän näytetulokset osoittivat järven alusveden happitilanteen olevan heikko Enäjärven syvänteissä. Järven pääaltaassa vesi muuttui lähes hapettomaksi jo 8 metrin syvyydessä ja matalissa sivulahdissa

Kaivonporaus Dahlbom Oy

- ➔ Maalämpö
- ➔ Porakaivot
- ➔ Pumput ja vedenkäsittely

☎ 044 592 0788

www.dahlbom.fi

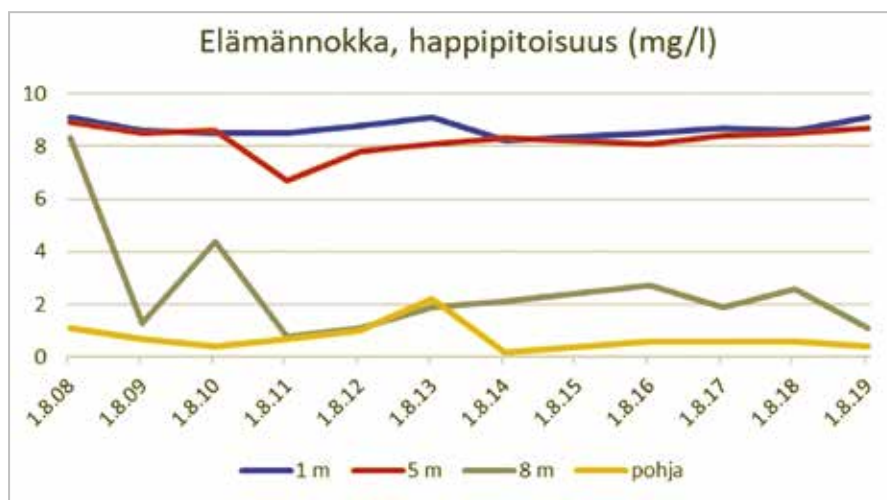

viiden metrin alapuolella (kuva x). Elämänokan havaintopaikalla alusvesi on ollut useina kesinä lähes hapeton, mutta 8 metrin syvyydessä lähes hapetonta vettä on ollut vain joinain kesinä.

Syyskuussa, kun säät viilenivät ja vedet jäähtyivät, tuulet pääsivät sekoittamaan järven vesikerroksia ja lämpötilakerrostuneisuus alkoi purkautua. Samalla runsasravinteista järven alusvettä kulkeutui valaistuun vesikerrokseen. Ravinteiden pääsy tuottavaan vesikerrokseen sai sinilevät eli syanobakteerit runsastumaan.

Syksylläkin sinileväkukinnat rajoittavat järven veden käyttöä, sillä osa levistä voi olla myrkyllisiä. Jos levää rannalla esiintyy, koira ei kannata veteen päästää, eikä vesi sovelly myöskään juomavedeksi järven rannalla laiduntaville naudoille. Kaloille ja kalojen käytölle sinilevät eivät aseta rajoituksia. ♦

Heli Vahtera

Enäjärven veden happipitoisuus eri näytesyvyyksissä kesinä 2008–2019.

ENÄJÄRVEN SAHA KY

Sahattua, höylättyä ja kyllästettyä puutavaraa.

Sahamaantie 55, 09120 Karjalohja

Simo Westerlund, puh. 0400 470766

Enäjärvi -päivä Sipilän rannalla

Enäjärvi-päivää vietettiin kolmannen kerran Sipilän uimarannalla, Suomensjärven Laidikkeella 6. heinäkuuta. Yhteensä parinkymmenen osallistujan voimin nautittiin kesäisestä mutta melko pilvisestä eikä kovin lämpimästä iltapäivästä. Sadetta ei sentään juurikaan saatu vaan grillaus ja kahvinkeitto onnistuivat ongelmitta. Sipilän ranta on osoittautunut varsin sopivaksi tapahtumien pitopaikaksi, koska rannalla on katos antamassa tuulen- ja sateensuojaa. Suomen heinäkuussa sekin voi olla tarpeen, kuten saimme todeta.

Paikalta on kaunis näkymä Enäjärven isolle selälle ja samalla ollaan keskellä itäisen Varsinais-Suomen ikiaikaista maanviljelyskulttuurimaaisemaa Suomensjärven Laidikkeella. Laidikkeella on Suomensjärven ensimmäisen kirkon paikka. Historiatiedot kertovat, että Laidikkeen kylään rakennettiin Suomensjärven ensimmäinen saarnahuone 1635 ja että sen olisi rakennuttanut Laidikkeen Jusalan talon tytär Ursula.

Niinpä aiheeseen soveltui mainiosti kirkkovenesoutu. Tällä kertaa soutuun osallistui suomalais-ranskalainen kansainvälinen venekunta, joka terävin vedoin souti Terävän rannasta ison selän yli Karjalohjan Mustlahdesta Laidikkeeseen. Mahtoi soutukokemus kirkkoveneellä olla melkoinen elämys ranskalaisopiskelijoille, jotka olivat Suomessa tutustumassa opintoihinsa liittyen luonnonläheiseen rakentamiseen ja elämäntapoihin.

Tapahtuman aikana käydyissä keskusteluissa otettiin esille, kuinkas muuten, kalastusasiat sekä järven vedenpinnan korkeus. Sovittiin, että nuottausporukka saadaan tulevana syksynä kasaan ja parin vuoden tauon jälkeen nuottaus toteutetaan yhdistyksen hankkeena. Yritetään ajallisesti yhdistää hanke tulevaan muikkutapahtumaan syyskuun lopulla. Nuottauksen toteutus tarvitsee vapaaehtoisia voimia ja lupauksia osallistumisesta saatiin. Syksyn aikana saatiinkin molemmat tavoitteet täytettyä niin, että syyskuussa muikkutapahtumaan saatiin saalis ”ammattilaisvoimin” ja muikun nuottauskin onnistui lokakuussa. Hieno juttu.

Pohjapadon toiminnan seurannasta sovittiin tarkemmin niin, että yhdistys seuraa pinnan tasoa padon kohdalla viikoittain ja tähän nimettiin saman tien myös vastuuhenkilöt. Myös tämä toiminta on nyttemmin aktiivisesti käynnissä.

Enäjärvi-päivä oli sekä leppoisaa yhdessäoloa ja kuuluminen vaihtoa Enäjärven eri puolilta olevien asukkaiden ja mökkiläisten välillä. Koska yhdistyksen vuosikokoukset ovat uusien sääntöjen myötä siirtyneet pidettäväksi keväällä on Enäjärvi-päivän tarkoitus jatkossa toimia järvemme vapaana tapaamis- ja keskustelufoorumina. Tapahtuman taival on vasta alussaan ja sen sisältöä on varmasti kehitettävä, jotta saamme jäsenistöämme laajemmin mukaan osallistumaan tapahtumaan. Yhdistyksen hallitus on kiitollinen kaikista ideoista tämän yhteisen tapahtumamme kehittämiseksi! ♦

Hannu Lumme

Pohdintaa Enäjärven vedenkorkeuksista

Enäjärven luusuaan Myllyjoaan Jaarnin sillan yläpuolelle rakennettiin vuoden 2018 elokuussa ympäristölupaviraston päätöksen mukainen pohjapato (kuva 1).

Kuva 1. Pohjapato 28.10.2019.

Päätöksen korkeustaso on eri kuin Uitsalmen sillan korkeusasteikon. Päätös on vuoden 1960 tarkkavaaitustasossa N60, joka on noin 8 cm korkeampi kuin Uitsalmen sillan korkeusasteikolla käytetty vuoden 1943 tarkkavaaitustaso N43. Sillan korkeusasteikon 0-piste on N43+57,00 m. Asiaa sotkee edelleen se, että Lohja käyttää nykyään korkeusjärjestelmää N2000, mikä on vielä noin 25 cm korkeammalla kuin N60 korkeustaso. Asiaa eri korkeusjärjestelmien eroista selvittänee Uitsalmen korkeusasteikon 0-pisteen korkeus, joka on N43+57,00 m = N60 + 57,08 m = N2000+57, 33 m.

Pohjapadon pituus on päätöksen mukaan 4,50 m ja leveys virran suunnassa 0,50 m. Padon reunoilla harjakorkeus saa olla enintään N₆₀+57,25 m ja keskellä olevan 1,5 m leveän aukon pohjakorkeus enintään N₆₀+57,10 m. Pato oli päätöksen mukaan lisäksi tehtävä siten, että siitä virtaa vettä Myllyjokeen aina vähintään 150 l/s.

Pohjapadon on tarkoitus nostaa Enäjärven alimpia vedenkorkeuksia 10–15 cm ja parantaa järven virkistyskäyttöä sekä ehkäistä matalien alueiden umpeenkasvua muuttamatta kuitenkaan järven keskivedenkorkeutta. Hankkeen toteutus oli kuntien, osakaskuntien ja suojeluyhdistyksen yhteinen voimannäyte. Kauan odotetun pohjapadon rakentaminen osui valitettavasti hyvin kuivan kesän kuivimpaan aikaan. Patoa rakennettaessa pumpattiin lisäksi työpadon ohi vettä lupapäätöksen mukaisesti ohi työpadon. Rakentamisen seurauksena vedenkorkeus järvestä laski ennätysellisen alas – pohjapadolla korkeuteen N₆₀+57,06 m. Uitsalmessa vedenkorkeus oli tuolloin lähes mitta-asteikon nollatasossa eli N₆₀+57,08 m. Enäjärven aliveden korkeutena on pidetty tasoa N₆₀+57,10 m. Tilanne järvellä oli padon rakentamisen jälkeisenä syksynä tosi paha, laiturit olivat kuivillaan ja kaivot kuivina.

Pohjapato on nyt ollut runsaan vuoden toiminnassa ja järven vedenkorkeus on nyt jokseenkin tasaantunut. Vedenkorkeutta on mitattu avovesikautena viikoittain paikallisen havaintijan toimesta.

Lisäksi Lohjan kaupunki on käynyt padolla mittaamassa veden korkeutta. Havaintotulosten mukaan vedenkorkeus oli keväällä noussut huomattavasti ja oli normaali, mutta laski kevään ja alkukesän kuivuuden vuoksi tasaisesti kesäkuun loppuun. Alimmillaan vedenpinta padolla oli tänä vuonna korkeudessa N₆₀+57,15 m eli järven vanhan aliveden korkeuden yläpuolella, eikä alivesiputkea ole täytynyt avata. Vedenkorkeus nousi tämän jälkeen kesäkuun lopun reippaiden sateiden vaikutuksesta kymmenessä vuorokaudessa 15 cm eli korkeuteen N₆₀+57,30 m. Tämän nousun voinee katsoa pohjapadon ansioksi, sillä Lohjanjärvellä vedenkorkeus on laskenut tasaisesti kevästä syksyyn asti. Enäjärven vedenpinta padolla laski tästä hiljalleen heinä - elokuun alkuun ajanjakson vähäsateisuuden vuoksi ja pysyi syyskuun alkuun noin tasolla N₆₀+57,20 m. Tästä vedenkorkeus alkoi hiljalleen nousta syyssateiden vaikutuksesta. Nousu on kuitenkin ollut hidasta ilmeisesti sen vuoksi, että kuiva maa on imenyt itseensä runsaasti kosteut-

ta. Vesi padolla on nyt korkeudessa noin N₆₀+57,40 m ja voi todeta, että vesi järvestä, samoin kuin pohjavedenpinta on noussut kunnolla vasta maahuokosten täytyttyä. Oheinen kuvaaja (kuva 2) kertoo vedenkorkeuden vaihteluista kuluneena kesänä.

Järven vedenkorkeutta seurataan edelleen myös Uitsalmessa, jossa vedenkorkeudet ovat havaintojen mukaan tyypillisesti 2 – 6 cm korkeampia kuin padolla. Tämä johtuu lasku-uoman padottavasta vaikutuksesta ja ilmanpaineesta sekä tuulista, jotka siirtävät vesimassoja.

Järven rannat ovat hyvin erilaisia, osa jyrkkiä kalliorantoja, joilla vedenkorkeuden vaihtelu näkyy, mutta ei paljon haittaa vesistön käyttöä (kuva 3) ja osa matalia ruovikkoja, joilla vedenpinnan korkeusvaihtelut sekä näkyvät että haittaavat.

Meidän ei tarvitse olla huolissamme, sillä valvovat viranomaiset Uudenmaan ja Varsinais-Suomen ELY-keskukset tarkkailevat järven vedenkorkeutta ja seuraavat padon vaikutuksia. Lisäksi luvansaaaja Lohjan kaupunki on mitannut ja mittaa

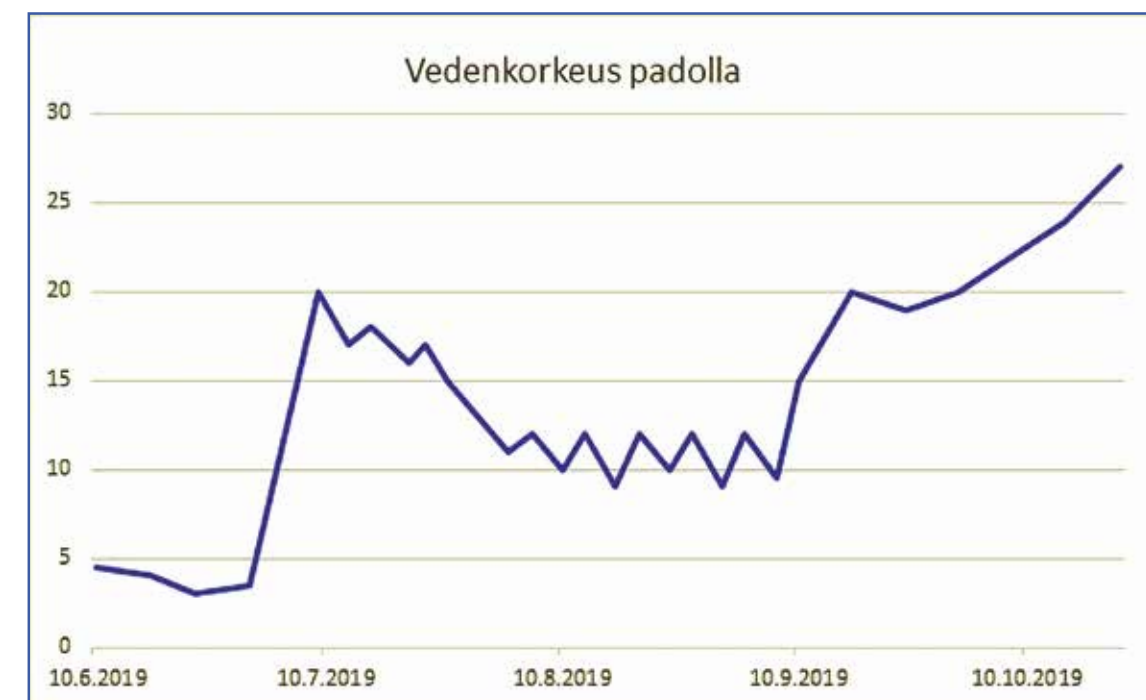
järven vedenkorkeutta ja virtaamia.

Järven vedenpinta on vaihdellut aina paljon, mikä näkyy korkeiden rantojen rantakivistä (kuva 3). Pohjapadon pitäisi helpottaa vedenkorkeuden vaihteluista matalille rannoille aiheutuvia haittoja ja vaikuttaa kokonaisuudessaan järven tilaan positiivisesti. Vedenkorkeuden seuranta ja purkautumiskäyrän teko tulevat näyttämään padon toiminnan. Tiedämme myös, että jos pato ei toimi odotetusti, kaupungilla on hyvää tahtoa hoitaa asia kuntoon. Vielä on liian aikaista sanoa asiasta faktojen perusteella mitään. Vielä ei ole johtopäätösten aika.

Vedenkorkeus vaihtelee järvellä luonnonolosuhteiden mukaan ennalta arvaamattomasti jatkossakin. Varmaa on kuitenkin, että järven me on ainutlaatuinen - sen osoittaa Ari Harmasen dronekuva syksyiseltä Enäjärveltä (kuva 4).

Kiitokset Seppo Rantalaiholle pohjapadon vedenkorkeuden viikottaisesta mittauksesta. ♦

Lea Siivola

Kuva 2. Padolla mitattu vedenkorkeus (cm) padon keskikohdan tasosta N₆₀+57,10 m.

Kuva 3 Vedenkorkeuden vaihtelun merkit kalliorannalla syksyllä 2019.

Kuva 4 Drone kuva syksyiseltä Enäjärveltä, kuvaaja Ari Harmanen.

Enäjärven ahventen tarina

Sain keväällä 2017 rahoitusta valtioneuvoston Kokeilun paikasta ahventen kasvatuskokeiluun. Yhdessä Rolf Oinosen kanssa pyydystimme jäiden lähdettyä Enäjärvestä sormenmittaisia ahvenia, jotka sijoitettiin kasvatusaltaaseen kasvihuoneeseen. Kaloja syötettiin Vihdin Enäjärven hoitokalastuksessa pyydetyillä pikkukaloilla ja kasvatusaltaassa käytetty vesi käytettiin tomaattien ja salaattien kasteluun, jonka jälkeen vesi palasi kasvatusaltaaseen.

Kokeilussa tuli todistettua, että luonnosta aikaisin keväällä pyydetty ahvenet oppivat syömään keinoravintoa ja myös kasvoivat hyvin. Merkittävä tulos oli myös kun erikoisen lämpimästä kesästä huolimatta ahventen syöntihalukkuus oli hyvä vaikka kiertovesialtaan vedenlämpö kohosi lähelle 30 astetta. Ahvenet nostivat painoa lähes kolmikertaiseksi ensimmäisen kesän aikana. Ensikertaa oli kokeilussa myös ahvenparven talvehtiminen kellaritilassa jossa vedenlämpö noudatti luonnossakin olevaa kiertoa. Tällöin ruokinta oli vähäistä. Näin ahvenet valmistautuivat kevään kututapahtumaan josta todisteena syntyi keväällä havuihin lasketusta mädistä uusia poikasia.

Ruokinnan onnistumista todistaa myös kiertovesijärjestelmän säilyminen toimintakuntoisena kaksi kesää peräkkäin. Kiertovesijärjestelmästä palaava vesi pysyi kirkkaana koska typen bakteerit muuttivat kalojen ulosteen ammoniakkin kasveille käyttökelpoiseksi nitraatiksi. Kasvi-
petien tomaatit, kurkut, salaattit ja muut ei saaneet siis mitään muita ravinteita.

Kokemusten perusteella voin suositella tätä kiertovesijärjestelmää

ainakin kaikille omavaraistalouden harrastajille ja ahventa kasvatuskalaksi. Suuremmassa mittakaavassa tarvitaan vielä yhteistyötä kalavesien omistajien kanssa ennen kuin ammattiviljelijöitä saadaan innostumaan ahvenesta, koska virallinen kalataloustutkimus on jo todistanut että ahvenen kasvatus mädistä alkaen on liian hidasta ja siten kannattavuus alhaista. Kehittämistä on myös ahventen ruokinnan osalta.

Kokeiluun liittyen olen saanut tutustua uusiin Luonnonvarakeskuksen tutkimuksiin liittyen uusiin hyönteisiin perustuviin kalaruokiin joista saattaa tulla iso parannus ahvenen kasvattajille. Toivottavasti valtiovalta ja rahoittajat ymmärtävät miten tärkeää olisi hyödyntää tämä kiertotalouteen perustuva uusi resurssi.

Matti Juntunen, kalastusmestari

Kuva Matti Juntunen

Vanhoja järveläisiä

Istumme lokakuun lopun harmaantihkuisena päivänä Martti Karjalaisen Kotolahden rantarinteellä seisovassa viihtyisässä tuvassa. Pöydällä on "Enäjärvi"-lehden aiempia numeroita. Yhden kannessa näkyy Arpalahden komea pohjalaistyylinen talo. "Minä synnyin sotavuotena 1941 ja tuossa huoneessa tuon ikkunan takana asuin aina nuorukaisikäni asti", näyttää vireä Martti Karjalainen osoittaen sormellaan erästä talon toisen kerroksen ikkunaa.

"Noina aikoina talon ruokapöydän ympärillä istui kolmisenkymmentä ruokailijaa. Sodan loppuajoilta muistan nimeltä kolme venäläistä taloon sijoitettua sotavankia. Oli niille varattu aluksi oma pöytä, mutta siinä ne istuivat isännänpöydässä syömässä muiden mukana ja aika vapaata heidän elämänsä täällä ja muutamassa lähitalossa oli, kävivät välillä metsien poikki tervehtimässä toisia vankeja. Ja toinen tuon aikojen vahva muistikuva on talon vieheen pysähtynyt karjalaisevakkojen reki. Reki jo sinänsä oli erikoinen mutta niin oli lastikin: pariireessä oli porsaiden häkki ja sen päällä vielä kanojen kuljetuskoppi. Ja päällimmäisenä vielä perheen tärkeimmät huonekalut."

Arpalahden rusthollista ei kuitenkaan asutustiloja lohkottu, koska talossa kasvoi niin suuri sisarusparvi, ettei taloa voitu liikaa pilkkoa. Elämä kylässä oli sotien jälkeen tavattoman vilkasta, väkeä ja touhua riitti, mm. Arpalahden työväenyhdistykseen kuului yli 150 jäsentä. Martti-poika pääsi jo hyvin nuorena mukaan myllymatkoille. Viljat jauhettiin Nummijärvellä Enäjärven

laskujokeen rakennetussa myllyssä, jonne oli matkaa vain nelisen kilometriä. Martin tehtävä oli avata hevosrattaille lehmien laidunportteja ja hätistää uteliaat lehmät kauemaksi tien läheltä. Tuolla lyhyellä matkalla hän muistelee portteja olleen kymmeniä.

Koulunsa Martti kävi Salitun vuonna 1930 toimintansa aloittaneessa kansakoulussa. Koulu oli alun perin suunniteltu Enäjärven kapeikon eli Puikkarin kohdalle, jonka yli olisi rakennettu jalan kuljettava silta Karjalohjan puolelta tulevia oppilaita varten. Koulu kuitenkin rakennettiin nykyiselle paikalleen Arpalahdentien varteen. Sinnekin tuli oppilaita laajalta alueelta aina Karjalohjan Nummijärveä, Kiskon Pyhälampea ja Suomusjärven Ruonaa myöten.

Työuransa aikana Martti tutustui perusteellisesti kotiseutuunsa kaivurinsa kanssa työskennellessään. Pitkän uran hän teki myös mitä moninaisimmissa luottamustehtävissä Suomusjärven kunnassa, merkittävimpänä tehtävänä kunnanhallituksen pitkäaikainen puheenjohtajuus. Kuunneltuaan aikansa rannankäyt-

täjien huolia elokuiden matalasta vedentasosta, hän lähti edistämään koko järveä hyödyttävää pohjapatohanketta. Hanke sai osakseen myös rumaakin vastustusta, mutta on moni jälkeensä tullut pyytämään anteeksi kovia sanojaan. "Kovin vaikeaa oli selittää ihmisille, ettei pata nosta vedenpintoja, ainoastaan hidastaa niiden loppukesän alenemista. Ehkä ihmisillä oli muistissaan vielä kevään 1966 suurtulvat, kun runsasluminen talvi jatkui huhtikuun loppuun, kunnes kaikki lumi sulii viikossa. Ja oli Enäjärven laskupuroon kaadettu suuri kuusikin pitkittäin, ettei tulva rikkoi erilaisia rakenteita alajuoksulla. Sehän sai järven vedet nousemaan entisestään. Vesi oli todella niin korkealla, että Matalasta Isoselän puolelta vesi valui Piekkanen talon alapuolelta Lammaskarinlahteen."

Pitkät valitusprosessit viivyttivät padon rakentamista toistakymmentä vuotta niin, että pata valmistui vasta toissakesänä. "Parempi myöhään kuin ei milloinkaan", Martti huokaa tyytyväisenä.

Tulvavuoden vastakohta koettiin vuonna 1958, jonka elonkorjuuaika oli niin kuiva, ettei viljaa tarvinnut kuivata. Salitun Vanhatalon rantakallioon on kuulemma tuona vuonna hakattu merkki alinta vedenpintaa osoittamaan.

Martti näyttää taas edellä mainittua Enäjärvi-lehden kansikuvaa. Kuva on otettu järveltä taloa kohti ja kuvan etualalla näkyy yksinäinen vesikivi. Siitä saattoi sulan veden aikana katsoa rannalta käsin veden korkeuden. Kivi seisoo pohjakallion päällä, joten aivan varma mittari se ei ole, Martti muistuttaa. Jäidenlähdössä on valtavia voimia

ja ne voivat työntää kiveä uuteen asentoon. Kivi on ollut myös uima-aidon mittari. Kylän lapset saivat luvan uida kivelle asti vasta jaksettuaan uida sinne aikuisen saattelemana.

Martti sai kalastusoppinsa isältään, joka talvisin kalasti haukia iskukoukulla. Hän kiersi kymmenet koukkunsa hevosella ja reellä ja haukia tuli runsaasti. Sulan veden aikana liistekatikat antoivat saalista, tärkeimpänä suurikokoinen

lahna, joka suolattiin tiinuihin. Puisen liistekatiskan valmistus oli melkoinen yhteistyön näyte. Miehet istuivat pölleillä viimeisillä jäillä liisteaitaa solmien. Kun mattomainen, pitkä aita oli valmis jäähän avattiin tulevan katiskan muotoinen avanto. Ensin juntattiin pitkäjohdeaita pohjaan ja vahvempia tukipaaluja lyötiin tasaisin välein aita tukemaan. Sitten kierrettiin laajat pesät paikoilleen. Tässä työn vaiheessa Martti-poikakin

sain ensimmäisen kalakasteensa jäihin pulahdettuaan.

Nuorisolle järvi tarjosi tienestää rapujen muodossa. Ravintola Vaakunasta, Helsingistä tuli säännöllisesti rapujen ostaja. Viisi Arpalahden serkusta oli pyytännyt ahkerasti rapuja sumppuun, mutta saalista oli kertynyt huonosti, vain 24 saksiniekkää. Rapujen ostaja, Jussi nimeltään, katseli hetken poikia, kaivoi sitten takataskustaan suuren siannahkaisen lompakkonsa ja totesi: "Työ on tehty, saalista ei saatu, tässä teidän palkka", ja ojensi pojille 5000 markan setelin. Sitten hän kantoi rapukopan laiturille ja kumosi ravut takaisin järveen.

Odotettu rapujen ostaja oli Kiskon piirin vallesmanni Kaurinkoski, joka aina tilasi 150 rapua. Poikien mieleen on jäänyt hänen arvovaltainen olemuksensa, nokkalasit ja paksu, tupruava sikari.

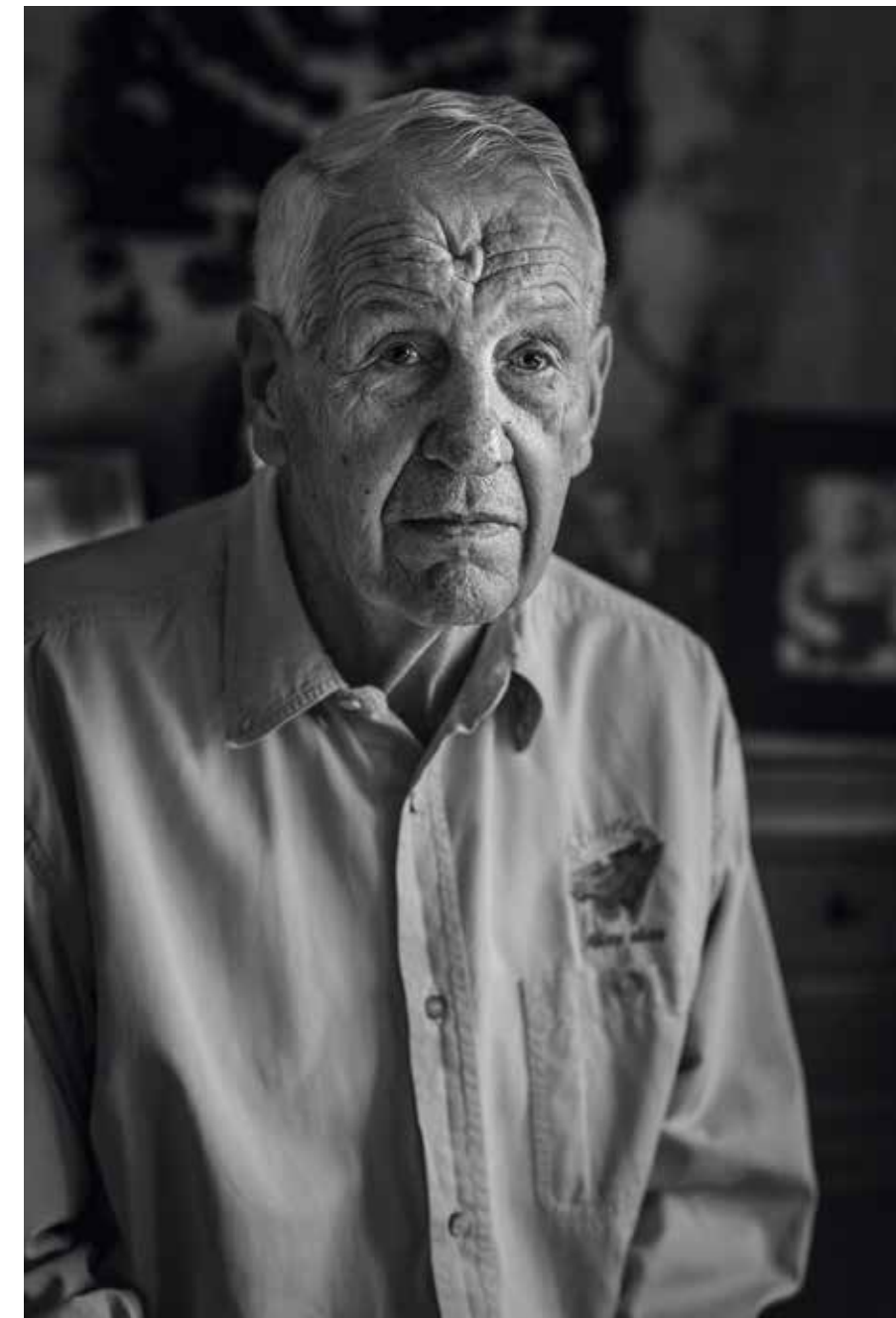
Toinen tulolähde järvestä oli piisami ja sen nahat. Arpalahden matalat lahdet olivat täynnä piisamien kekopesiä. Tuohon aikaan piisamit pitivät rannat puhtaina, söivät pehmeän järvikaislan ja lumpeenjuuria ja rakensivat kovasta järviruo'osta pesäkekonsa, aina veden korkeuden mukaan.

Vielä muistellaan hurjaa moottoritie- ja ELSA-rata suunnitelmaa, joka olisi tuonut Arpalahdelle valtavia siltoja ja penkereitä. Martti oli itse kaivurillaan tekemässä kantavuustutkimuksia monen kymmenen kilometrin päähän Saloon päin.

Hämärä päivä kääntyy iltapäivään kun teemme kotiinlähtöä. Mieli on kylläinen mainioista tarinoista ja elävistä mielikuvista, joita Martti Karjalainen on meille kertonut rauhalliseen ja humoristiseen tapansa. Mieleen jää lämmin kuva viisaasta, kotiseutuun ja järveään rakastavasta miehestä, oikeasta järveläisestä. ♦

Hannu Lumme ja Rolf Oinonen

Kuva Leo Vuorinen

Rantakalaa saatiin ja nuottaa vedettiin

Yhdistyksemme ylläpitää kahta perinnettä, rantakalatapahtumaa ja nuotanvetoa, erillisinä tapahtumina koska rantakalamuikut pyydetään verkoilla ja nuottaus taas tapahtuu matalissa lahdissa, jossa muikkua ei esiinny.

Rantakala veti sateentuhnusta huolimatta satakunta vierailijaa, paistetut muikut ja kahvitarjoilut maistuivat. Kotiin viemisiä ei tällä kertaa jäänyt kovin paljon, sillä kolmen venekunnan saalis oli ”vain” 25 kiloa muikkua. Kymmenenkiloa vähemmän kuin vuosi takaperin....

Tapahtuma järjestettiin 21.9. mikä on vakiintunut sopivaksi ajan-

kohdaksi nyt kolmannen kerran. Paikkana oli tänä vuonna Samentin venevalkama Elämännokassa, ensi vuonna rantaudutaan taas Suomensjärven puolelle Sipilän rantaan. Toiveena Lohjan kaupungille ehdotetaan katetun pöydän penkkeineen saaminen venevalkaman reunalle. Se lisäisi viihtyisän rannan käyttöä kaikkien osalta. Sipilässä nämä helputukset jo ovat.

Nuottaporukka saatiin kasaan pari viikkoa myöhemmin. Pahoittelun, etten saanut käsiini kaikkia kiinnostuksensa kevätkokouksessa ilmoittaneita. Kymmenkunta silmäparia seurasi Lapinsaaren eteläpuolella neljän riuskan työskentelyä mestarinuottaja Matti Laineen johdolla. Saalista tuli vain 25 kiloa, mutta oppia sitä enemmän. Vedet olivat vielä niin lämpimiä ettei pikukala ollut kunnolla parveutunut.

Sopivan nuottausajankohdan löytäminen on hankala tehtävä ja varoaika jää lyhyeksi. Paras neuvo on seurata yhdistyksen kotisivuja lokakuun lopussa ja toukokuun alussa ja aina voi soittaa ja kysyä.

Rolf Oinonen

Koti- ja Facebook -sivustomme

www.enajarvi.fi

Kotisivumme saivat uuden ilmeen vihdoin pitkän työrupeaman jälkeen tämän vuoden alkupuolella maaliskuussa.

Sivut ovat monipuolistuneet ja jäsentyneet lukijalle helpoksi käyttää – ainakin siihen olemme pyrkineet. Sivuilta löytyy kaikki ajankohtainen tieto, ilmoitukset ja kertomukset tapahtumista höystettynä hienoilla kuvilla, historiatietaa unohtamatta. Vuosikokouspöytäkirjat ym. dokumentit ovat omalla sivullaan ja jopa lehtemme ilmestyy sinne sähköisessä muodossa, mikä onkin suurin uudistuksemme. Toiveistamme huolimatta palautetta sivustostamme emme vielä ole saaneet. Pa-

lautteen saaminen jäsenistöltämme, miksei myös muiltakin tahoilta, olisi meille todella arvokasta. Käyttäkää siis rohkeasti sivujemme palaute-linkkiä, josta palaute ohjautuu allekirjoittaneelle.

Tarinatorille saa myös lähettää kirjoituksia ja kokemuksia omista muistoista tai tapahtumista Enäjärvellä.

Facebookissakin olemme olleet jo melko pitkän rupeaman. Alussa kommentointi sivulla oli hieman vähäisempää, mutta on aktivoitu-

nut mukavasti jäsenmäärän noustua ja ehkäpä juuri sen helppokäyttöisyydenkin vuoksi ja koska useilla on jo ollut pitkään muutenkin perustettuna sinne profiili. Puheenaiheita on riittänyt ja hienoja kuvia olemme saaneet ihastella myös. Löydät sivumme laittamalla hakukenttään [enäjärven suojeluyhdistys](#).

Tätä kirjoittaessani facebookissa on jo 85 jäsentä. Hienoa! ♦

30.10.2019
Maarit Leino

Mailta ja vesiltä

Ilmasto lämpenee. Vaihtelevasti. Sadanta kasautuu talvikaudelle. Vaihtelevasti. Peltojen talvista kasvipeitettä yritetään lisätä. Vaihtelevasti. Vanhoja metsiä yritetään säästää lajikadon hidastamiseksi. Vaihtelevasti. Luonnon yhdyskunnat eli ekosysteemi ja ihmis yhdyskunta eli teknosysteemi etsivät uusia muotojaan, vaihtelevasti. Yhteisenä tavoitteena on tietenkin kestävämpi kehitys.

Valkohäntäkauriita eli ”peuroja” on tavattoman runsaasti, samoin niiden kaatolupia. Metsäkauriskantakin on vuosi vuodelta vahvistunut, mutta niitä ei vielä juurikaan metsästetä. Hirvikanta pyritään pitämään nykytasolla tai pienempänä. Sorsakannat ovat yleensä ottaen taantumassa lintualueiden umpeenkasvun johdosta, ja niiden metsästystä on eräiden lajien osalta pyritty vähentämään. Supikoirakannat ovat jo monta vuotta olleet maksimissaan, niiden metsästäminen pyritään keskittämään saaristoon ja lintuvesille.

Minkki on puhuttanut Enäjärven rannoilla. Arvelen järven alueella pesivän vuosittain 5–10 paria. Kanta lienee aika vakio ja jakautuu parhaille saalistusalueille. Haitalliseksi vieraslajiksi luokiteltu näätäeläin tyhjentää kyllä reviiressä maassa ja koloissa pesivistä vesilinnuista, paljon harvalukuisempi näätäkin on oppinut tyhjentämään oman alueensa telkänpöntöt. Takavuosina yhdistyksemme jakoi minkkiloukkuja jäsenten käyttöön samoin kuin tiheäsilmäisiä katiskoita vähempiarvoisen pikkukalan pyyntiin. Vieläkö löytyisi halukkaita tällaiseen pyyntitoimiin?

Kalasääsket pesivät kahdessa pesässä, neljä poikasta rengastettiin. Merikotkat partioivat järvellämme säännöllisesti. Nuolihaukkoja havaittiin vain yksi poikue, meriharakkaa ei näkynyt ja merimetsoja nähtiin entiseen tapaan muutamia. Tikkaharvinaisuuksia on näkynyt – sekä valkoselkä- että pohjantikka. Vanhat havu – ja lehtimetsät vähenevät muualta, ehkä järvemme rannoilta niitä vielä löytyy jonkin verran niitä houkuttelemaan. Varsinkin rantavyöhykkeen lehtimetsiä kannattaa säästää, pikku- ja harmaapäätikallekin ne ovat tärkeitä pesimäalueita.

Kesä oli vesien lämpö- ja happijakautumien osalta varsin erikoinen ja muikkukannan pelättiin kärsivän hellevesistä, mutta jo rantakalatapahtumaan mennessä muikku löytyi vanhoilta paikoiltaan ja nyt kutuajan ollessa tätä kirjoittaessani loppusuoralla, saaliit ovat taas kerran huippuluokkaa; varsinkin ylisuurta kalaa on valtavasti. Ja valitettavasti pohjaan kuolemassa.

Kuhakanta on säännöllisten istutusten avulla vahvistunut ja hyvistä saaliista kuule kerrottavan kaikilta järven kolkilta. Samoin kookasta

ahventa on tullut hyvin ja rapusaa-liit ovat olleet mainioita.

Eli Ruuhka-Suomen ytimessä järvemme ja sen elämä kukoistaa. Ainakin juuri nyt... ilmastonmuutoksen eteneminen sanelee sen kehityksen suunnan. ♦

Rolf Oinonen

Kuva Juha Koskela

Rasmus Koskela sai neljän kilon kuhan jigillä.

Veneiden nopeusrajoituksesta herännyt keskustelu Facebook-sivuillamme

Sosiaalisen median jäsenmäärän kasvettua ja ehkä ikärakenteenkin muututtua, on keskustelua ja mielipiteitä sekä kannanottoja facebook-sivuillamme kuluneen kesän aikana herättänyt veneiden vesiliikennelain mukainen nopeusrajoitus 10 km tunnissa, mikä koskee myös vesiskoottereita. Osalle veneilijöistä on ollut vaikeaa noudattaa tuota rajoitusta. Vastuullinen veneilijä kuitenkin ajaa sellaista nopeutta, joka ei aiheuta liian voimakkaita aaltoja. Yleinen viihtyvyys ja tietty rauhallisuus sekä ympäristön suojelu on varmasti kaikkien niin vakituisten - kuin ja kesäasukkaidenkin tavoite.

Nopeusrajoituksella ei pelkästään pyritä vähentämään meluhaittoja, vaan myös suojaamaan linnuston pesintää rannoillamme. Yleinen ilmapiiri keskustelussa on jotensakin kahtia jakautunutta, mutta nopeusrajoituksen poistaminen ei liene kuitenkaan ratkaisu mihinkään. Yleisellä tasolla CO2 päästöjä pyritään vähentämään, joten niiden lisääminen rajoituksen poistamisella tai lisäämisellä ei liene mitenkään perusteltavissa. Yhdistys on tehnyt pitkään ja ansiokkaasti töitä Enäjärven vedenlaadun parantamiseksi ja onnistunutkin siinä.

Veneiden perämoottoreiden sähköistymisen myötä tulee jatkossa varmastikin keskustelua aiheesta lisää.

Jatketaan edelleen mielipiteiden vaihtoa sosiaalisessa mediassamme rakentavassa hengessä. Hienoa, että asioista keskustellaan. ♦

28.10.2019 / Maarit Leino

Yhteistyötä viranomaistahojen kanssa

Vuosikokouksen hyväksymän toimintasuunnitelman mukaisesti yhdistyksemme pyrkii toimimaan aktiivisesti yhteistyössä kuntien, ympäristö- ja kalatalousviranomaisten kanssa. Tarkoituksena on lisätä informaatiota Enäjärvestä ja Enäjärven suojeluyhdistyksestä viranomaistahoille ja luottamushenkilöille, sekä siten parantaa yhdistyksen toimintaedellytyksiä. Avoimella tietojen vaihdolla saadaan lisää hyödyllistä tietoa ja kontakteja vaikkapa ongelmien ratkaisuun.

Koska järvemme sijaitsee kahden maakunnan ja kaupungin alueella, on meillä myös enemmän sidosryhmiä, joilla on vaikutusta järvemme asioihin. Järven ympäristöasioista ja kalatalousasioista vastuussa ovat Varsinais-Suomen ja Uudenmaan ELY-keskukset Turussa ja Helsingissä. Lisäksi kotoisten kaupunkiemme Salon ja Lohjan hallinnot ja viranomaiset ovat meille tärkeitä vaikuttajia.

Enäjärvi kuuluu ympäristösuojelumielessä kokonaisvastuullisesti Varsinais-Suomen ELY:lle, Kiskonjoen vesistön pääaltaana. Useimmat käytännön toimet on kuitenkin vastuutettu Uudenmaan ELY:lle, jolle kuuluvat vesinäytteiden otto ja veden laadun jatkuva seuranta. Samoin Uudenmaan ELY:n tehtävänä ovat vedenkorkeus- ja virtaamaennusteet sekä myös pohjapadon toiminnan valvonta. Yhdistyksemme on koko toimintansa aikana hoitanut osaltaan veden laadun seurantaa. Tavoitteena on sopia ja yhtenäistää viranomaistahojen kanssa en-

tistä selkeämmin näytteiden oton vastuut ja seurannat, ja saada ne helposti luettavaan muotoon netisivuillemme. Sama koskee tiedottamista veden pinnan korkeudesta.

Yhdistyksen hallitus on pitänyt yhteyttä sekä Varsinais-Suomen että Uudenmaan ELY-keskuksiin ja tulee jatkamaan vuorovaikutusta aktiivisesti. Vesinäytteiden otossa on jo ollutkin erityisen paljon yhteistyötä, jota edelleen kehitetään.

Yhtenä osa-alueena viranomaisyhteyksissä ovat erityyppiset vesistönsuojeluprojektit, joilla voidaan edistää vesistön ja muiden pintavesien monipuolista ja kestäväää käyttöä. Yhdistyksemme seuraa tarkoin mahdollisuuksia hakea avustuksia tällaisiin projekteihin.

Hannu Lumme

Kuva Mauri Leivo

Kuva Rolf Oinonen

Jäsenmaksu vuodelta 2019

Hei kaikki yhdistyksemme jäsenet! Mikäli sinulla on jäsenmaksu vielä maksamatta tältä vuodelta pyydämme ystävällisesti suorittamaan maksun tilillemme mahdollisimman pian. Jäsenmaksusta myös maininta puheenjohtajan palstalla.

Yhdistyksen tilinumero:

Länsi-Uudenmaan Säästöpankki FI46 4006 0010 0399 78.
Jäsenmaksu on 15 € per jäsen ja yhteisöjäsenmaksu 150 €.

Moskovan sieniherkku

Koko syksy on syöty kantarelli- ja suppilovahverokastikkeita ja hyvää on ollut. Tosin kosteikkovahverokastike todettiin vielä hienomman makuiseksi. Useita kertoja olen tehnyt myös Moskovan sieniherkkua, joka on osoittautunut meillä sekä lasten, että aikuisten suosikiksi. Sieniherkun pääaines on tatit. Tämän vuoden kesällä oli kohtuullinen tattisato- oli jopa koivun herkkutatteja, joita edellisen kerran oli vuonna 2015. Harvinaisempia tattejahan ei ole edes joka vuonna.

Nimestäänkin päätellen alkuperäinen resepti on peräisin Venäjältä. Sitä voi mielestäni vapaasti muuttella täällä meillä. Jos tatteja ei ole talvivarana niin jopa suppilovahveroita voi käyttää niiden tilalla. Herkkuun kuuluvan juustonkin osalta kannattaa kokeilla mikä on omaan käyttöön maittavin.

Meillä sieniherkut tehdään pieniin uunivuokiin, mutta voi sen tehdä yhteen isompaankin- ei kuitenkaan liian matlaan, ettei herkkua pääse kuivumaan. Yleensä syömmme herkun alkupalana tumman leivän kanssa. Moskovan sieniherkku on myös erinomainen iltapala illanistujaisten yhteydessä.

Pikku harjaantumisen jälkeen sieniherkku ei ole lainkaan vaikea aikaansaada. Tässä ohjetta:

Moskovan sieniherkku (neljälle)

- 4-5 dl nesteistä kiehutettuja tatteja (suppilovahverokin käy)
- 2 sipulia pienittyinä
- 2-3 valkosipulin kynttä ehdottomasti puristettuna
- 1 purkki smetanaa
- 2 dl juustoraastetta (meillä tatteihin parmesaania; suppiloihin käy Turunmaa tai Oltermannikin)
- 3 ripausta mustapippuria ja jos haluaa niin vähän valkopippuria
- suolaa n. ½ tl tai sitten maun mukaan
- 2 rkl voita

-uuni n. 200°C

-silppua sipuli ja paista sitä voissa muutamia minutteja ja purista sekaan valkosipulin kynnet
-lisää sienet, suola ja pippuri sekä smetana
-lämmitä kunnolla ja jaa sitten mössö annosvuokiin ja päälle juustoraaste
-laita uuniin 20-25 minuutiksi niin, että juustoraaste ruskistuu (suppiloille riittää vähempikin)

*Jos mössö on liian paksua- lisää vähän kermaa.
Jos se on liian löysää- lisää vähän jauhoja.
Älä pidä liian kauan uunissa, ettei seos pääse kuivumaan.*

Hyvää ruokahalua! Ja hyviä sieniretkiä!

Heikki Halttunen

Kuva Heikki Halttunen

